

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadležna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 20. sept. 1918.

Zborovanje Zavezine delegacije.

Dne 3. in 4. septembra t. l. je zborovala v Ljubljani Zavezina delegacija po tem redu:

Dne 3. septembra se je ob 8. zjutraj sestel upravni odbor v Učit. tiskarni. Ta je razdelil dole dopise in predloge odsekom, ki so takoj nato začeli s posvetovanji. Ta posvetovanja so se vršila ves dan do 5. zvečer, ko se je zopet zbral upravni odbor, ki je zboroval do 9. ure zvečer.

V posvetovalnici mestnega magistrata se je začelo dne 4. septembra ob 1/2 9. uri zjutraj zborovanje delegacije, ki se je vršilo ves dan do 5. ure zvečer. Navzočih je bilo 98 delegatov in delegatkinj. Zborovanje je bilo vseskozi stvarno in zanimivo. Natančnejše poročilo objavimo prihodnjic.

Na popoldanskem zborovanju je bil najprej z velikim odobravanjem sprejet najni predlog, ki ga je utemeljeval tovariš Hinko Šumer in ki se glasi:

1. Vodstvo Zaveze se pozivlja, naj se obrne na deželne odbore svojega področja, da naj izplačajo učiteljstvu nove vojne draginske doklade v polni izmeri.

2. V zvezi z Zvezo slovanskega učiteljstva v Avstriji, z Deutsch-österr. Lehrerbundom in s Splošnim odborom naprednih avstrijskih učiteljskih zvez naj podvzame skupno akcijo, da pride čimprej vse avstrijsko učiteljstvo do enotnih stalnih prejemkov, kakor jih imajo državni uradniki od XI. činovnega razreda naprej po kategoriji C.

3. V zvezi, navedeni pod točko 2., naj se doseže takojšnje izplačilo nabavnega prispevka, kakor ga uživajo državni uradniki.

Takoj po tem predlogu so bili po poročilu tov. E. G. angla soglasno in brez debate sprejeti predlogi tovarišev Flereta, Hreščaka in Pahorja in ki se glase:

I.

Zaveza bodi kot stanovska organizacija tudi kulturno-politiška ustanova slovenskega učiteljstva.

II.

Njen kulturni temelj so pravci krščanske etike, ker smo prepričani, da imajo zadnje in končnoveljavno besedo o vsej naši bodočnosti pravne moči. Realizacije pravne ideala pa ni brez religije. Čim višje stoji pravost in pravo, tem lažje se dvigne narod tudi družabno in gospodarsko. Za nas slovenske učitelje more biti merodajna le taka etika.

III.

Kot stanovska organizacija zasledui Zaveza duhovne in gnotne koristi slovenskega učiteljstva.

IV.

Kot kulturno-politiška institucija ima Zaveza sistemizirati in organizirati:

- a) gospodarsko,
- b) političko-obvestilno,
- c) ljudsko in lastno izobraževalno delo slov. učiteljstva.

Vse to delo slovenskega učiteljstva se ima vršiti v izrečno demokratskem in socialnem duhu, kakaj pravi socialni duh je obenem pravni duh. Družabno-nravno načelo mu bodi najvišja instanca.

Podružabljenje narodnega gospodarstva na temelju združniške misli, do skrajnosti izvedeno načelo demokracije v vseh panogah javnega življenja, kulturna, gospodarska in politička samouprava, proniknenje našega ljudstva s pridobitvami modernega družabnega vzgojeslovja z vsemi njegovimi ustanovami ljudske izobrazbe, kakor so: ljudske visoke šole, javne in potovalne knjižnice, čitalnice, predavanja, poučni tečajji itd. ter končno še smotri družabnega zdravoslovja: vse to tvorijo torišče organiziranega dela naše Zaveze.

V.

Politiško moč išči Zaveza in učiteljstvo v trajnem in neposrednem stiku ter v soglasju s koristni naroda. Pot do političke moči je torej: pospeševanje pravnih in gnotnih koristi ljudstva. Smotrna organizacija tega dela je naloga Zaveze.

Važen je tudi sklep, ki je bil sprejet na predlog blagajnika tov. Fr. Lužnarja in ki se glasi tako, da je treba od 1. januarja 1919. plačevati Zavezini blagajnici od vsakega člana po 20 K (doslej 16 K), oziroma od poročene učiteljice po 4 K (doslej po

2 K). S tem se izpremeni točki c) in h) člena IV. Zavezinega Poslovnega reda.

Posebno temeljita sta bila referata tov. Flereta o reformni učiteljski in o delu odseka za reformno šolstvo. Obe poročili je delegacija z odobravanjem spremljala ter stavišne predloge soglasno sprejela.

Končno so se izvršile dopolnilne volitve v odseke, oziroma se je izvršila njih rekonstrukcija. Demisije tajnika tov. Vil. Rusa delegacija ni vzela na znanje, temveč ga je na predlog tov. Antona Germka iz Trsta soglasno in z velikim odobravanjem zopet izvolila.

Ob sklepu je bil sprejet predlog tov. Fr. Potokarja, naj se vodstvo Zaveze s peticijo obrne na vse pristojne deželne šolske svete zaradi oproščenja učiteljev iz vojaške službe, ker prihaja pomanjkanje učiteljev vedno občutnejše, kar je na veliko škodo našega šolstva in vedno bolj upadajoče vzgoje naše mladine.

Ker se je dosedanj vlezaslužni urednik »Popotnika«, ravnatelj N. e. r. a. t., zaradi starosti in bolehnosti odpovedal svojim uredniškim poslom, mu je delegacija izrekla iskreno zahvalo za 36-letno požrtvovalno delovanje ter na njegovo mesto postavila novega urednika tovariša Pavla Flereta, nadučitelja v Letušu.

Shod kranjskega učiteljstva — prepovedan!

Kranjsko učiteljstvo brez ozira na narodnost in političko pripadnost je hotelo za dan 5. septembra t. l. sklicati v Mestni dom v Ljubljani shod z edino točko dnevnega reda: Gmotni položaj kranjskega učiteljstva.

C. kr. policijsko ravnateljstvo v Ljubljani pa je z odlokom z dne 3. septembra 1918, št. 2/6, ta shod prepovedalo. Odlok, ki ga navajamo dobesedno in doslovno, se glasi tako:

Gospodu

Juraju Režek-u mestni učitelj

V

Ljubljani,

Krojaška ulica 4.

C. kr. policijsko ravnateljstvo Vašo prijavo katero sta sopodpisovala gospoda učitelja Uhl in Jaklič, da se vrši dne 5. septembra 1918. ob 2. uri popoldne v veliki

dvorani Mestnega doma shod kranjskega učiteljstva ne more na znanje vzeti, ker ima tak shod značaj javnega ljudskega shoda, ki je v smislu § 6. črka b zakona z dne 5. maja 1918. drž. zakona št. 66 nedopusten.

Proti temu odloku prost je priziv na c. kr. deželno vladu Kranjsko, ki bi se moral vložiti tekom 14 dni, računši od dneva vročitvi sledečega pri c. kr. policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani. Morebitni priziv nima odločilne moči.

C. kr. vladni svetnik in policijski ravnatelj:

Künigl.

Za ta shod so bile pripravljene te-le resolucije:

Kranjsko učiteljstvo, združeno v Deželnem slovenskem učiteljskem društvu, Slomškovi zvezi in krajišchen Landeslehrervereinu, zbrano na shodu v Mestnem domu v Ljubljani dne 5. septembra 1918, je sprejelo soglasno sledeče resolucije:

1. Deželni odbor se pozivlja, da prispeva k že dovoljeni državnim vojnodraginski dokladi za leto 1918. s 50%.

2. C. kr. osrednja vlada se pozivlja, da nemudoma izvrši sklep državne zbornice z dne 24. julija 1918., ki se tiče enkratnega nabavnega prispevka vsemu ljudskošolskemu in meščanskošolskemu učiteljstvu za leto 1918. v znesku 70 milijonov kron.

3. C. kr. vlada se pozivlja, da v svrhu sedanjim razmeram dostojne regulacije učiteljskih plač čimprej skliče kranjski deželni zbor.

4. Deželna in centralna vlada sta odgovorni in krivi posledic, ki bi nastale, ako se zahtevam pod točko 1. in 2. takoj ne ugoti.

LISTEK

Svetovi zanemarjenih dimenzij.

Ravnokar sem prečital znamenito knjigo o koloidni kemiji, delo nemškega prof. dr. Wo. Ostwald: Die Welt der vernachlässigten Dimensionen, 1916. — Knjiga mi je napravila vtisk, kakor da mi je moderen čarovnik s čarovno palico odprl nov svet. Še nikoli nisem doživel tako silovito resničnosti genetične noetike (moetične evolucije), resničnosti obeh njenih temeljnih tez: 1. logogenetične teze, ki uči, da je razum rastoča in nastojna količina. Logogenetični tezi je razum posebno svojstvo elasto-plastičnega duha, ki se v intimnem kontaktu s narodo prisposobi (akomodira) nje oblikam, predmetom in dogodkom, pridobi torej baš s to prisposobnostjo zmožnost zanesljivega spoznanja; 2. ideogenetične teze, ki v nezavednem delu kaže, kako so pojmi kon-

funkcionalno (sotrudno) rastoče in nastojne količine in zahteva v zavednem delu, da se ta sotrudnost smotreno izrabi in organizira. Tako postane princip svobodnega dogovora (sporazuma) spoznavajočih oseb (moetov) temeljno načelo tudi za veljavo pojmov v filozofiji, tudi filozofija izključuje brutalni princip osebne, enostranske nasilnosti, kamor spada v prvi vrsti vsaka filozofska trditve brez genetičnega dokaza.

Prevratne spremembe je prouzročila mlada koloidna kemija z radiokemijo v kraljestvu kemičnih pojmov, tudi trdi, mrtvi atomi so oživele in postali tekoče in nastojne količine. Genetična noetika, objektivna podlaga vsaki znanstveni filozofiji, izvrši v kraljestvu duha tako radikalno revolucijo, kakoršne doslej ni še doživela kulturna zgodovina! Res, odpirajo se pred nami novi svetovi zanemarjenih dimenzij.

Čudna dvojnost slučajev! Komaj sem odložil Ostwaldovo strogo naravoslovno knjigo, že mi je prišla v roke druga čudovita knjiga o drugem svetu zanemarjenih dimenzij, a po principu dotikajočih se ekstremitet je posegel to pot slučaj o na-

sproti konec mislečega duha — v bogoslovje. Naš učeni bogoznanec dr. Franc Grivec je izdal knjigo z naslovom »Pravoslavje« in z njo odprl marsikomu nov svet zanemarjenih dimenzij, kakor smemo po pravici imenovati tudi moderni verski problem.

Pravoslavje: tudi del splošne kulturne revizije. Že pred svetovno vojno je mogočno oživel verski problem v moderni filozofiji, v objektivnem, genetičnem in primerjajočem bogoslovju, v katoliškem modernizmu, v teozofskih in antropozofskih družbah, v okultizmu, posredno tudi v takozvanem etičnem pokretu, v organiziranem »monizmu« in filozofskem racionalizmu. Nikjer pa ni prodrla svobodna verska zavest, razdrobljivi vse dogmatične verige, s takto silo na dan kakor v ruskem pravoslavju v obliki »bogoiskateljev« in sektantov: svobodni Bog svobodne verske zavesti! Dr. Fr. Grivec navaja Pankratova, da se po gostilnah in delavnicah, kjer se je nekdaj govorilo o politiki, zadnja leta govori o Bogu in o veri. Pri čaši toplega čaja se preprosti in polizobraženi Rusi živahno razgovarjajo o Bogu in prepirajo o verskih vprašanjih.

Prvo mesto med ruskimi bogoiskatelji zavzema mistik Vladimir Sergejevič Solovjev (1853—1900), filozof svobodne teozofije, svobodne teurgije in teokracije.* Solovjev je napisal 1889 v francoskem jeziku knjigo: La Russie et l'église universelle (Rusija in vesoljna cerkev) ter pripravljal pot zedinjenju pravoslavja in katolicizma. Sam je prestopil 18. febr. 1896 v katoliški kapeli v Moskvi formalno v katoliško cerkev. Njegovi upi se niso izpolnili in obupal je končno nad velikim poslanstvom Rusije (dr. Z. Grivec, Čas, 1917): »Meni se zdi, da se Rusija kot celoten državno-narodni organizem ne bo zedinila z Rimom. To je sicer edino, kar bi jo moglo rešiti. Toda, ali ni prepozno?« in knez-filozof E. Trubeckoj piše o njem: Zedinjenje cerkva, njegova ideja ljubljenska, ni bila v njegovi duši samo ideja, ampak tudi živo, istinito dejstvo. V zgodovini krščanstva naših dni bo zavzemala ličnost Vladimirja Solovjeva zasluzno mesto spoznavalca univerzalnega kr-

Prim. predgovor razprave »Henri Bergson«, Ljubljanski Zvon, 1917 in Čas, 1917: dr. F. Grivec Vladimir Sergejevič Solovjev.